

Krzysztof DANIELEWICZ

*Security in practice*¹

k.danielewicz@securityinpractice.eu

ORCID 0000-0002-6424-8756

<https://doi.org/10.34739/dsd.2020.01.10>

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTW SAHELU ORAZ PERSPEKTYWY JEJ ROZWOJU

ABSTRAKT: Od wybuchu kolejnego powstania Tuaregów w 2012 r. w Mali, pomimo ogromnego wysiłku tego kraju i zaangażowania środowiska międzynarodowego, sytuacja bezpieczeństwa w rejonie Sahelu ulega dramatycznemu pogorszeniu. Stopniowo konflikt obejmuje inne państwa, jak Burkina Faso czy Niger. Dochodzi także do pojedynczych incydentów w krajach sąsiednich (Ghana, Benin). Grupy zbrojne związane z Al-Kaidą czy Państwem Islamskim pomimo pozornej rywalizacji potrafią ze sobą współpracować. Doskonale wykorzystują minione problemy społeczne do realizacji swoich celów i werbunku nowych rekrutów. Środowisko międzynarodowe nie ma spójnego planu rozwiązania konfliktu na Sahelu, skupiając się głównie na zabezpieczeniu swoich własnych granic przed napływem terrorystów czy uchodźców.

SŁOWA KLUCZOWE: Sahel, JNIM, ISGS, terroryzm, Afryka

SECURITY SITUATION IN THE SAHEL COUNTRIES AND THE FUTURE DEVELOPMENT PERSPECTIVE

ABSTRACT: Since the beginning of the next Tuaregs uprising in 2012, and enormous security afford of international communities, the security situation in Sahel region, dramatically deteriorating. Gradually conflict is developing to the other countries like Burkina Faso and Niger. Additionally. We faced also separately security event in neighbouring countries like Ghana and Benin. Terrorist group despite the theoretical competition, can easily cooperate if necessary. Different hostile terrorist groups perfectly utilise the difficult social situation of different minorities in the Sahel, easily recruiting young people. International environment does not have one proper plan to solve all the factors empowering the conflict. Instead of that western countries focused rather to defend their own territories against terrorists and refugees.

KEYWORDS: Sahel, JNIM, ISGS, terrorism, Africa

---

¹ <https://securityinpractice.eu/>

WPROWADZENIE

W 2012 r. w Mali wybuchło powstanie Tuaregów skupionych w ramach Narodowego Ruchu Wyzwolenia Azawadu (MNLA – *The National Movement for the Liberation of Azawad*²), wspartych przez grupy powiązane z radykalnym islamem i Al-Kaidą. Po dwóch pierwszych miesiącach powstania Ruchu Jedności Dżihadu w Zachodniej Afryce (MUJAO – *The Movement for Oneness and Jihad in West Africa*³), Ansar Dine⁴ i Al-Kaidy Islamskiego Magrebu (AQIM – *Al-Qaeda in the Islamic Maghreb*⁵) wyrzucili swoich byłych sojuszników – nacjonalistów tuareckich z Narodowego Ruchu Wyzwolenia Azawadu (MNLA – *The National Movement for the Liberation of Azawad*) – z wielu miast i wsi, wcześniej wspólnie kontrolowanych. Ugrupowania te zostały szybko rozbite przez siły francuskie, przerzucone w ramach sił Serval, aby udaremnić im próbę przejęcia kontroli nad całym terytorium Mali w styczniu 2013 r.⁶ Pozbycie się islamistów z Gao, Timbuktu czy Kidal nie poprawiło sytuacji. Wojna domowa przyjęła formę wielowymiarowego kryzysu, który postawił wiele trudnych wyzwań przed rządem Mali, Burkina Faso i Nigru oraz środowiskiem międzynarodowym. Ludność cywilna znalazła się w pułapce pomiędzy islamistami i różnymi grupami etnicznymi walczącymi zarówno między sobą, jak i z represyjnymi siłami rządowymi⁷. Sytuacja bezpieczeństwa w rejonie Sahelu pomimo wysiłków wielu państw dramatycznie się pogarsza. Celem niniejszego artykułu jest ukazanie

² MNLA – Narodowy Ruch Wyzwolenia Azawadu (*The National Movement for the Liberation of Azawad*) – nacjonalistyczny ruch skupiający Tuaregów dążących do ustanowienia autonomii na północy Mali w ramach tzw. Azawadu. Liderem ruchu był Ibrahim Ag Bahanga, który wygrał wybory na przywódcę MNLA z późniejszym liderem Ansar Dine Iyadem Ag Ghalym. Więcej na temat MNLA w Mali patrz: K. Danielewicz, *Terroryzm w Afryce. Geneza oraz przebieg konfliktu w Mali w latach 2012–2014*, Oświęcim 2016, s. 71–76.

³ MUJAO to organizacja terrorystyczna, nazwana tak od skrótu francuskiej nazwy organizacji *Mouvement pour le Tawhid et du Jihad en Afrique de l'Ouest* (wersja angielska brzmi: *The Movement for Oneness and Jihad in West Africa* – MOJWA). Organizacja powstała w 2011 r. w nie do końca jasnych okolicznościach. Mogło być to wynikiem swego rodzaju sprzeciwu członków AQIM – nie-Algierczyków, których z powodu ich narodowości nie dopuszczano do władzy w organizacji. Liderem MUJAO był Mauretańczyk Hamada Ould Mohamed Kheirou (alias Abou Qumqum). D. Cristiani, *West Africa's MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb?*, *Terrorism Monitor* Volume: 10 Issue: 7, 6 April 2012, s. 6–7, http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_010_Issue07_02.pdf, (31.07.2013).

⁴ Organizacja o zabarwieniu radykalnego islamu, utworzona w 2011 r. przez jednego z ważnych liderów Tuaregów Iyada Ag Ghaly'ego. Najważniejszym czynnikiem, który popchnął go do utworzenia własnej organizacji Ansar Dine, było odrzucenie jego propozycji większej integracji Tuaregów wokół radykalnego islamu salafi, tożsamego do wyznawanego przez Al-Kaidę Północnego Maghrebu (AQIM). B. Lecocq i in., *One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali Extended Editors Cut**, <http://bamakobruce.files.wordpress.com/2013/04/lecocq-mann-et-al-hippo-directors-cut.pdf>, (29.12.2013).

⁵ Al-Kaida Islamskiego Magrebu (*Al-Qaeda in the Islamic Maghreb* – AQIM) jest organizacją terrorystyczną obejmującą swoim działaniem północne rejony Afryki, szczególnie regiony Sahary i Sahel. AQIM czerpie swoje korzenie z działalności algierskiej islamskiej grupy zbrojnej GIA – *Armed Islamic Group*, która później przekształciła się w algierskie ugrupowanie zbrojne *Group for Preaching and Combat* (GSPC), a następnie w 2007 r. w AQIM. Więcej patrz: K. Danielewicz, *Geneza powstania oraz ewolucja działalności terrorystycznej Al-Kaidy Islamskiego Magrebu (AQIM)* [w:] *Bezpieczeństwo a wyzwania współczesności*, red. G. Ciechanowski, M. Romańczuk, J. Pilżys, Szczecin 2018, s. 59–76.

⁶ Więcej na temat wojny w Mali patrz: K. Danielewicz, *Terroryzm w Afryce...*, op. cit.

⁷ F. Berger, *Jihadist violence and communal divisions fuel worsening conflict in Mali and wider Sahel*, <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/06/conflicts-in-mali>, (12.01.2020).

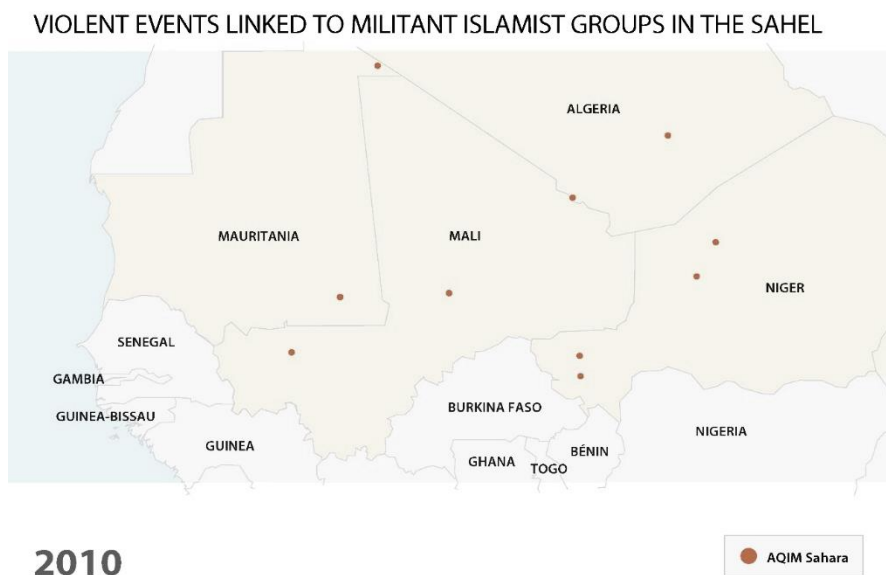
jej rozwoju na przestrzeni ostatnich lat, stanu aktualnego oraz perspektywy na przyszłość. Autor poszukuje odpowiedzi na problem badawczy, który został zredukowany do pytań:

- Jakie czynniki mają wpływ na kształtowanie sytuacji bezpieczeństwa w państwach Sahelu?
- Jakie są perspektywy jej rozwoju na przyszłość?

Aby odpowiedzieć na powyższe pytania, przede wszystkim przeprowadzono analizę dyskursu medialnego i internetowego. Wykorzystano także drukowane i elektroniczne źródła dotyczące badanego problemu, przy ocenie których wykorzystano wiedzę i doświadczenie zdobyte w trakcie udziału w Misji Szkoleniowej Unii Europejskiej w Mali w latach 2013-2014.

ESKALACJA KONFLIKTU

Działania zbrojne na terenie Sahelu dotyczą głównie takich państw jak Mali, Burkina Faso i Niger, dodatkowo cały czas rozszerzają się na kolejne rejony. Grupy związane z wojującym dżihadem z sukcesem wykorzystują wewnętrzne konflikty pomiędzy mniejszościami w tych krajach. Kreują sytuacje konfliktowe, często same atakują wsie, a następnie stają w ich obronie, wykorzystując przy tym okazję do werbowania kolejnych rekrutów. To z kolei powoduje konieczność formowania innych grup zbrojnych, które będą chronić lokalną społeczność. Epicentrum konfliktu jest tutaj Mali, gdzie w 2015 r. podpisano porozumienie pokojowe, nieprzestrzegane przez samych sygnatariuszy. Grupy zbrojne z powodzeniem rozgrywiają te konflikty z pożytkiem dla siebie. W 2018 r. władzę w Mali ponownie przejął Ibrahim Boubacar Keïta, którego popularność cały czas maleje, co jest związane z pogarszającą się sytuacją bezpieczeństwa⁸.

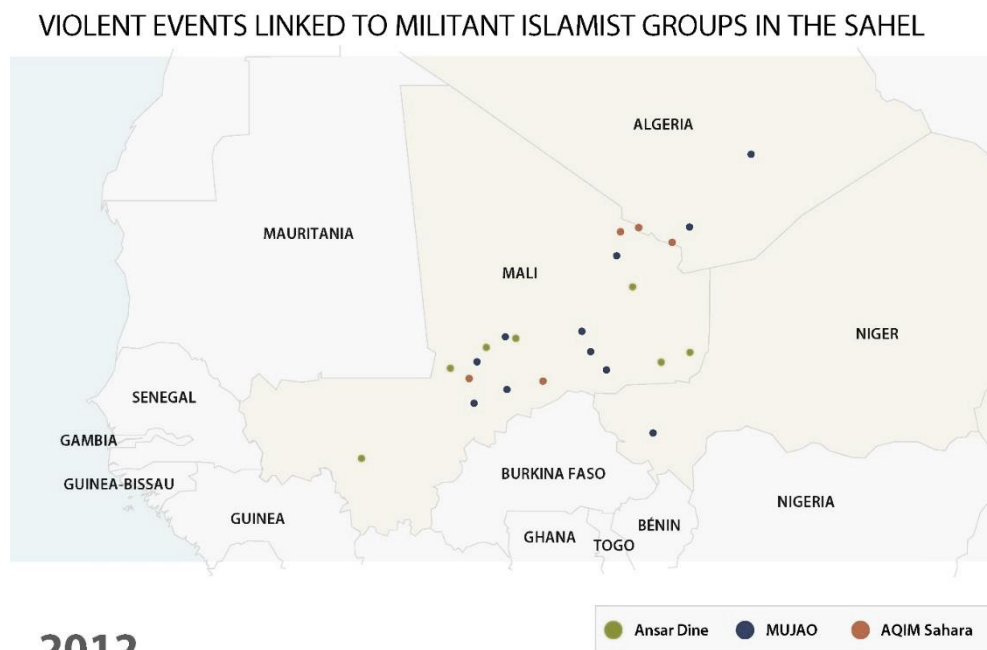

Mapa 1. Sytuacja bezpieczeństwa na Sahelu w 2010 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2019/02/Sahel-MIG-animation-printable.pdf>.

⁸ *The Sahel: Promoting Political alongside Military Action*, 2018, <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/mali/sahel-promoting-political-alongside-military-action>, (02.07.2019).

Od 2015 r. dochodzi do szeregu zmian w strukturze grup zbrojnych działających w rejonie Sahelu. Pierwszą z nich było połączenie się 4 grudnia 2015 r. Al-Murabitoon⁹ i AQIM¹⁰. Powyższe stanowiło konsekwencję pojawienia się zwolenników tzw. Państwa Islamskiego (IS)¹¹ na terenach dotychczas kontrolowanych przez Al-Kaidę. Samo połączenie wymienionych grup miało zwiększyć ich możliwości bojowe i szansę na sukces w konfrontacji z IS¹².

Mapa 2. Sytuacja bezpieczeństwa na Sahelu w 2012 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2019/02/Sahel-MIG-animation-printable.pdf>.

⁹ Organizacja, której liderem był Mokhtar Belmokhtar, wywodziła się z AQIM. W 2012 r. Belmokhtar, kierując batalionem AQIM, utworzył własną grupę o nazwie Al-Mouthalimin, która następnie po połączeniu z innymi, mniejszymi grupami zmieniła nazwę na Al-Murabitoon. Niektóre źródła podawały, że nastąpiło to poprzez połączenie MUJAO z Al-Mouthalimin, jednak często później występowały obie nazwy. K. Danielewicz, *Terroryzm w Afryce...*, op. cit., s. 65–68.

¹⁰ Zostało ono ogłoszone przez Abdelmaleka Droukdela, emira AQIM poprzez media AQIM – Al Andalus Media.

¹¹ Nazwą, którą w mediach niekiedy określa się IS, by zdeprecjonować jego wizerunek, jest słowo „Daesh”, będące skrótem od arabskiej nazwy organizacji: ad-Dawlah al-Islamiyah fi I-Iraq wa-sh-Sham. W zależności, jak się odmienia, słowo „Daesh” w języku arabskim oznacza: „Fanatyk, który narzuca poglądy innym”. Określenie to jest odbierane przez liderów IS negatywnie jako obraźliwe i podważające wysiłki organizacji kreującej w mediach wizerunek niepodległego państwa. Innym zabiegiem, mającym na celu zdyskredytowanie organizacji, jest dodawanie przez media do angielskiej nazwy IS/ISIS/ISIL określenia „tak zwane” – tzw. Państwo Islamskie, ponieważ używanie określenia „Islamic State” jest wspieraniem organizacji w jej przekazie propagandowym. BBC odmówiło zgody na używanie nazwy „Daesh”, ale w zamian stosuje określenie: „The so-called Islamic State Group”. Nazewnictwo to wyszło poza media i francuski minister spraw zagranicznych Laurent Fabius jako jeden z pierwszych zaczął unikać nazwy grupy „Islamic State”, twierdząc, że: „To jest grupa terrorystyczna, a nie państwo... Termin «Islamic State» zamazuje granice pomiędzy islamem, muzułmanami i islamistami”. Premier Australii Tony Abbott w styczniu 2015 r. przyłączył się do Francuzów i przestał używać określenia wskazującego na państwowość organizacji; kolejni byli Amerykanie. Obecnie zauważono, że przeciwnicy organizacji używają określenia „Daesh”, natomiast jej zwolennicy nazywają ją „The State of the Caliphate”. *Daesh information campaign and its influence*, NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Riga 2016, s. 11–12.

¹² C. Weiss, *Al Qaeda attacks hotel in Burkina Faso*, 2016, <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/01/al-qaeda-attacks-hotel-in-burkina-faso.php>, (24.08.2018).

Powołane w czerwcu 2014 r. tzw. Państwo Islamskie rozpoczęło swoją ekspansję także w Afryce. W grudniu 2014 r. doszło do rozłamu w szeregach Al-Murabitoon¹³. Jeden z byłych liderów MUJAO, organizacji wchodzącej w skład Al-Murabitoon, Abu Walid al-Sahrawi, odłączył się i w maju 2015 r. wraz ze swoimi kluczowymi ludźmi założył odłam IS w Mali, składając oświadczenie lojalności (*bayat*)¹⁴ jego liderom. Abu Bakr al-Baghdadi oficjalnie przyjął je dopiero w październiku 2016 r.¹⁵ Nowa organizacja – Państwo Islamskie Wielkiej Sahary (ISGS – *The Islamic State in the Greater Sahara*) – 15 czerwca 2019 r. opublikowała krótkie wideo, na którym jej członkowie w Mali i Burkina Faso odnowili przysięgę wierności wobec Al-Baghdadiego. IS w dalszym ciągu konkuruje o wpływy z Al-Kaidą w rejonie Sahelu. Ma to pokazać ciągłość tej organizacji pomimo utraty kontroli nad terenami w Iraku i Syrii¹⁶.

Istotnym wydarzeniem, mającym wpływ na bezpieczeństwo w państwach Sahelu, było powstanie Frontu Wyzwolenia Maciny (MLF – *Macina Liberation Front*, inna nazwa to *Katiba Macina*). Grupa pojawiła się na scenie w styczniu 2015 r., twierdząc, że chce utworzyć – nawiązując do istniejącego w latach 1818–1863 na terenach Segou, Mopti i Timbaktu Imperium Macina (*Macina Empire*) – *The Islamic Macina Republic*. Imperium Macina było zdominowane przez grupę etniczną Fulani, na której terenach największe znaczenie miało prawo islamskie. *Macina Liberation Front* rozpoczął swoją działalność jako wspólnota etniczna, zaniedbana ekonomicznie, religijnie i politycznie, stając się z czasem najbardziej aktywną grupą islamską w Mali. Zgodnie z radami liderów AQIM i Ansar Dine MLF starał się uchodzić za ugrupowanie lokalne, co miało przyczynić się do zdobycia większego poparcia. Łączenie go z elementami zewnętrznymi, takimi jak AQIM i Ansar Dine, mogło narazić organizację na ataki ze strony koalicji antyterrorystycznej czy utrudnić związki ze środowiskiem lokalnym. Powyższe wynikało z doświadczeń z wielu frontów,

¹³ Więcej na temat okoliczności formowania ISGS patrz: K. Danielewicz, *Sytuacja bezpieczeństwa w Mali w latach 2015–2018*, „Przegląd Geopolityczny” nr 28 z 2019 r., s. 64–85.

¹⁴ Tzw. Państwo Islamskie swoje terytoria poszerza na dwa sposoby. Pierwszy polega na bezpośrednim włączaniu nowo podbitych terytoriów, drugi – na składaniu oświadczenia posłuszeństwa przez ugrupowania działające w innych krajach. Proces przyrzekania posłuszeństwa nazywa się *bayat*. Składanie takiego oświadczenia po jego zaakceptowaniu powoduje, że grupa czy osoba je składająca formalnie wchodzi pod rozkazy i kontrolę organizacji przyjmującej oświadczenie. W przypadku IS początek składania *bayat* przez osoby i organizacje trwa od czerwca 2014 r. Każdy przypadek składania deklaracji był wykorzystywany medialnie przez IS w celu pokazania globalnego zasięgu organizacji. Należy wspomnieć, że *bayat* nie jest procesem automatycznym i musi zostać przyjęte przez IS. Dzieje się to po zaakceptowaniu *bayat* przez lidera IS oraz nawiązaniu łączności pomiędzy daną grupą a IS, co pozwala na przesyłanie między nimi rozkazów i informacji od IS. Pierwszą organizacją, której oświadczenie zostało przyjęte, był Khurasan (Afganistan – Pakistan). Oświadczenie złożone 13 października 2014 r. zostało przyjęte 26 stycznia 2015 r. po 105 dniach oczekiwania. D. Milton, M. al-`Ubaydi, *Pledging Bay'a: A Benefit or Burden to the Islamic State?*, „CTC SENTINEL”, Combating Terrorism Center at West Point, March 2015, Vol 8, Issue 3, s. 2–4.

¹⁵ IS w zachodniej Afryce odnotowało znaczące sukcesy, z których największym było złożenie oświadczenia *bayat* przez lidera Boko Haram – Abu Bakra Shekau, i zmiana nazwy Boko Haram na The Islamic State in West Africa (ISWA). T. Joscelyn, C. Weiss, *Islamic State recognizes oath of allegiance from jihadists in Mali*, 2016, <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/10/islamic-state-recognizes-oath-of-allegiance-from-jihadists-in-west-africa.php>, (2.11.2016).

¹⁶ T. Joscelyn, *Jihadists in West Africa renew allegiance to Abu Bakr al-Baghdadi*, 2019, <https://www.longwarjournal.org/archives/2019/06/jihadists-in-west-africa-renew-allegiance-to-abu-bakr-al-baghdadi.php>, (02.07.2019).

w tym z Mali, z okresu walk w latach 2012–2013. Działaniom werbunkowym MLF pomagały także represyjne akcje sił bezpieczeństwa Mali, które ponownie przybyły w ten rejon w 2013 r. oraz łapówki żądane przez cywilnych urzędników. W dniu powstania grupa była bardzo blisko powiązana z Ansar Dine Iyada Ag Ghaly’ego. *Katiba Macina* została założona przez Amadou Koufa, radykalnego kleryka z rejonu Mopti, który dorastał w małym mieście Niafunke w centralnej Mali. W 2012 r. Koufa dołączył do Ansar Dine, gdzie pomiędzy lipcem a grudniem 2012 r. odbył szkolenie wojskowe w Timbuktu. Uczestniczył w negocjacjach z władzami malijskimi dotyczącymi uwolnienia islamistów z Kidal i Tessalit. 10 stycznia 2013 r. brał udział w ofensywie Ansar Dine, AQIM i MUJAO na Konna i centralnej Mali, ogłosił się także sułtanem Konna. Po upadku ofensywy Koufa zdołał zbiec i przejść do podziemia, gdzie wspierał działania zbrojne w centralnej i północnej Mali, a także był mentorem duchownym dla islamistów. W tym czasie budował swoje związki z innymi grupami. To wszystko pozwoliło mu na utworzenie MLF, w którego skład weszli ludzie z MUJAO i Al-Murabitoon. Pierwsze wideo MLF, opublikowane 18 maja 2016 r., zawierało oświadczenie lidera organizacji, który ogłosił, że jest związany z Ansar Dine i jego liderem Iyadem Ag Ghalyem. Sam Ghaly twierdził, że MLF jest oddziałem Fulani Ansar Dine¹⁷.

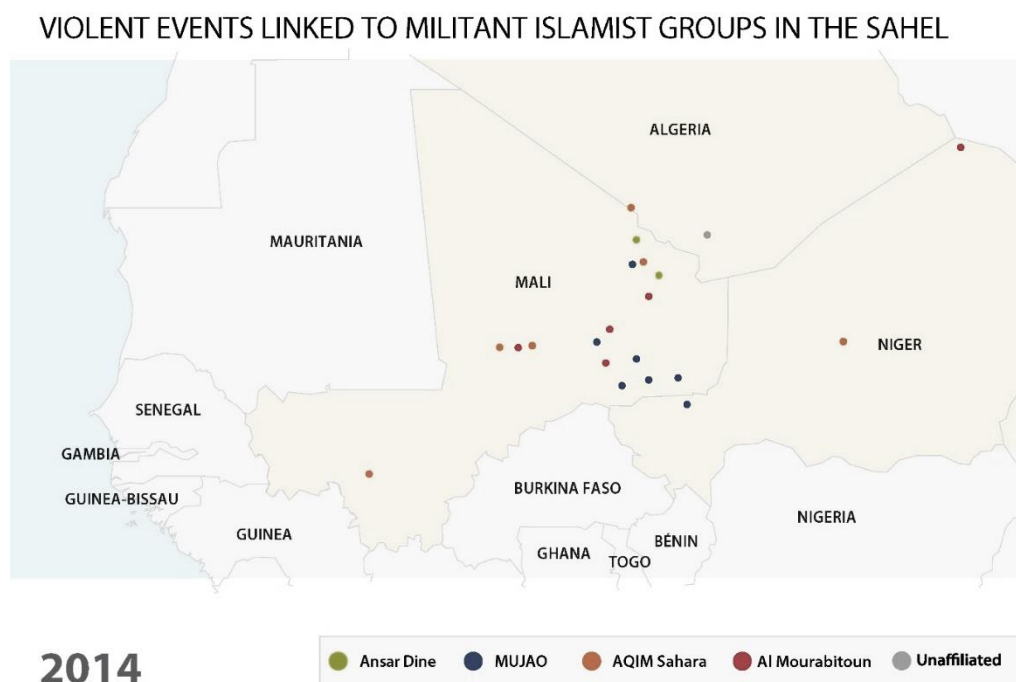
Do ostatecznej konsolidacji głównych bloków zbrojnych doszło 2 marca 2017 r., kiedy to Ansar Dine, Al-Murabitoon, oddział AQIM działający na Saharze i MLF połączyły się, tworząc nowy organizm o nazwie Grupa Wspierania Islamu i Muzułmanów (JNIM – *The Groups for Support of Islam and Muslims*, arabska nazwa: *Jama’at Nusrat al-Islam wal-Muslimin in Mar*). Liderem JNIM został lider Ansar Dine Iyad ag Ghaly. W trakcie zakładania JNIM jej lider ponownie złożył *bayat*, ślubując wierność emirom i szejkom, liderowi AQIM – Abu Musabowi Abdelowi Wadoudowi (Abdulmalekowi Droukdelowi), Aymanowi al-Zawahiriemu, oraz emirowi talibów w Afganistanie – Mullahowi Haibatullahowi Akhundzadowi¹⁸.

¹⁷ Koufa początkowo zajmował się poezją, był *griot* – tradycyjnym poetą, głoszącym hasła sprawiedliwości społecznej i praktykującym umiarkowany islam. Później studiował w szkole koranicznej pakistańskiej sekty Dawa (oryginalnie *Dawa Tabligh Jama*), wywodzącej się z Pakistanu, a następnie rozszerzającej swoje działania na Indie, Afganistan i Katar, co miało wpływ na radykalizację poglądów. Do Afryki grupa trafiła po koniec lat 90., zakładając meczety, madrasy, zaczynając od Algierii, Mauretanii i Libii. W Mali zyskała wpływy na początku pierwszej dekady XXI w. Wykorzystując kontakty nawiązane w ramach Dawa, Koufa podróżował na Bliski Wschód i Afganistan. Po powrocie do Mali w latach 2008–2009 zaczął się radykalizować. Stał się przeciwnikiem nowych trendów malijskich, takich jak większa równość pomiędzy mężczyznami i kobietami czy zawieranie małżeństw po 18. roku życia. W tym okresie spotkał także swojego mentora Iyada Ag Ghaly’ego, który miał wpływ na jego poglądy. Następnie głosił swoje radykalne poglądy za pośrednictwem mediów społecznościowych, takich jak Facebook czy WhatsApp. P. Le Roux, *Confronting Central Mali’s Extremist Threat*, 2019, <https://africacenter.org/spotlight/confronting-central-malis-extremist-threat/>, (18.08.2019).

¹⁸ T. Joscelyn, *Analysis: Al Qaeda groups reorganize in West Africa*, 2017, <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/03/analysis-al-qaeda-groups-reorganize-in-west-africa.php>, (04.02.2019).

BURKINA FASO

Najważniejszym ugrupowaniem, stanowiącym zagrożenie i stojącym za większością działań zbrojnych na terenie Burkina Faso, jest założona przez kleryka z Sou Malama Ibrahima Dicko¹⁹ organizacja Ansarul Islam. Głównym terenem jej działania jest znajdująca się na północy kraju prowincja Soum. Na początku swojej działalności grupa manifestowała swój sprzeciw przeciwko istniejącemu tam porządkowi społecznemu. Malam promował równość pomiędzy klasami społecznymi, kwestionował dominację tradycyjnej starszyny oraz monopolizację przywódców religijnych, wywodzących się z rodzin *marabu*. Oskarżał ich o dorabianie się kosztem społeczeństwa. Głoszone hasła pozwoliły mu zdobyć popularność wśród szerokich rzesz, głównie młodzieży i społecznie wykluczonych warstw społecznych. Kiedy jednak sięgnął po metody siłowe, utracił wiele z wcześniejszego poparcia. Mimo to wpływy, które mu pozostały, wystarczyły do prowadzenia umiarkowanych działań partyzanckich, skierowanych przeciwko władzom lokalnym i krajowym. Ansarul Islam jest ruchem w równym stopniu społecznym i religijnym. Grupa sprzeciwia się bardziej tradycyjnym wierzeniom i tradycji niż nowoczesności. Wykorzystuje islam, aby wzmocnić swój opór przeciwko systemowi społecznemu, który rodzi sprzeciw i frustrację²⁰. Próbuje także wzbudzić przekonanie, że ma związki z grupami zbrojnymi na Sahelu.

Mapa 3. Sytuacja bezpieczeństwa na Sahelu w 2014 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2019/02/Sahel-MIG-animation-printable.pdf>.

¹⁹ Jego prawdziwe imię to Boureima Dicko.

²⁰ *The Social Roots of Jihadist Violence in Burkina Faso's North*, Report 254, Africa, 2017, <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/254-social-roots-jihadist-violence-burkina-fasos-north>, (04.07.2019).

Konflikt w Mali spotęgował problemy w Burkina Faso poprzez obecność zewnętrznych grup islamskich i ich współpracę z Ansarul Islam. Pogorszenie się sytuacji bezpieczeństwa w Burkina Faso ma też bezpośredni związek z odejściem ze stanowiska byłego prezydenta Blaise'a Compaoré. Już w 2013 r. w swoim Raporcie nr 205 „Africa. International Crisis Group” zauważył on, że zmiana na stanowisku prezydenta w Burkina Faso może pogorszyć sytuację bezpieczeństwa tego kraju. Po wybuchu wojny w Mali 2012 r. sytuacja bezpieczeństwa w Mali i sąsiadującym Nigrze uległa pogorszeniu. W Burkina Faso działo się lepiej ze względu na sprawny aparat bezpieczeństwa tego państwa. Przez lata władzy prezydent był też swego rodzaju mediatorem pomiędzy Zachodem a regionalnymi graczami w kwestii rozwiązywania konfliktów²¹.

Odejście Blaise'a Compaoré ze stanowiska w październiku 2014 r. zdestabilizowało cały system służb specjalnych i bezpieczeństwa w kraju. Służby wywiadowcze były oparte bardziej na wzajemnych kontaktach niż na instytucjach. Utworzone w 2015 r. nowe służby – *The National Intelligence Agency* (ANR) – nie osiągnęły jeszcze odpowiedniego poziomu operacyjnego i stanowiły pierwszy krok w procesie centralizacji wywiadu. Sytuację państwa pogorszyło także rozwiązanie prezydenckiego pułku bezpieczeństwa – *The Presidential Security Regiment* (RSP)²².

Na przełomie lat 2016 i 2017 liczba ataków terrorystycznych w Soum znacznie wzrosła, co sprawiało wrażenie utraty panowania nad bezpieczeństwem w tym regionie. Wiosną 2017 r. siły bezpieczeństwa zaczęły odzyskiwać kontrolę, ale nie były w stanie wyeliminować zagrożenia. W dalszym ciągu liczba ataków na wybrane cele wzrastała²³.

Do problemów z Ansarul Islam na północy, które angażują duży kontyngent sił zbrojnych, dochodzą problemy na wschodzie, przy czym nie do końca znani są główni aktorzy nowego miejsca zapalnego. Dodatkowo JNIM, aktywny głównie na Sahelu, dokonuje penetracji i ataków także w stolicy Burkina Faso – Wagadugu. Niektóre tereny na północy i wschodzie są całkowicie poza kontrolą rządu Burkina Faso. Co więcej, postępowanie armii – czyli typowe, nieformalne aresztowania, pobicia itp. – tylko podgrzewają konflikt. 31 grudnia 2018 r. prezydent Burkina Faso, Roch Marc Christian Kaboré, z powodu braku bezpieczeństwa ogłosił stan alarmowy w 14 z 45 prowincji kraju. W związku z cięciami socjalnych wydatków na rzecz armii, która musi walczyć z rebeliantami w stolicy wybuchły demonstracje. 21 stycznia prezydent Kaboré wyznaczył nowego premiera, który ma mu pomóc w wygraniu kolejnej tury w czasie wyborów w 2020 r.²⁴

²¹ *Burkina Faso: With or Without Compaoré, Times of Uncertainty*, Report 205, Africa, 2013, <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/burkina-faso-or-without-compaore-times-uncertainty>, (04.07.2019).

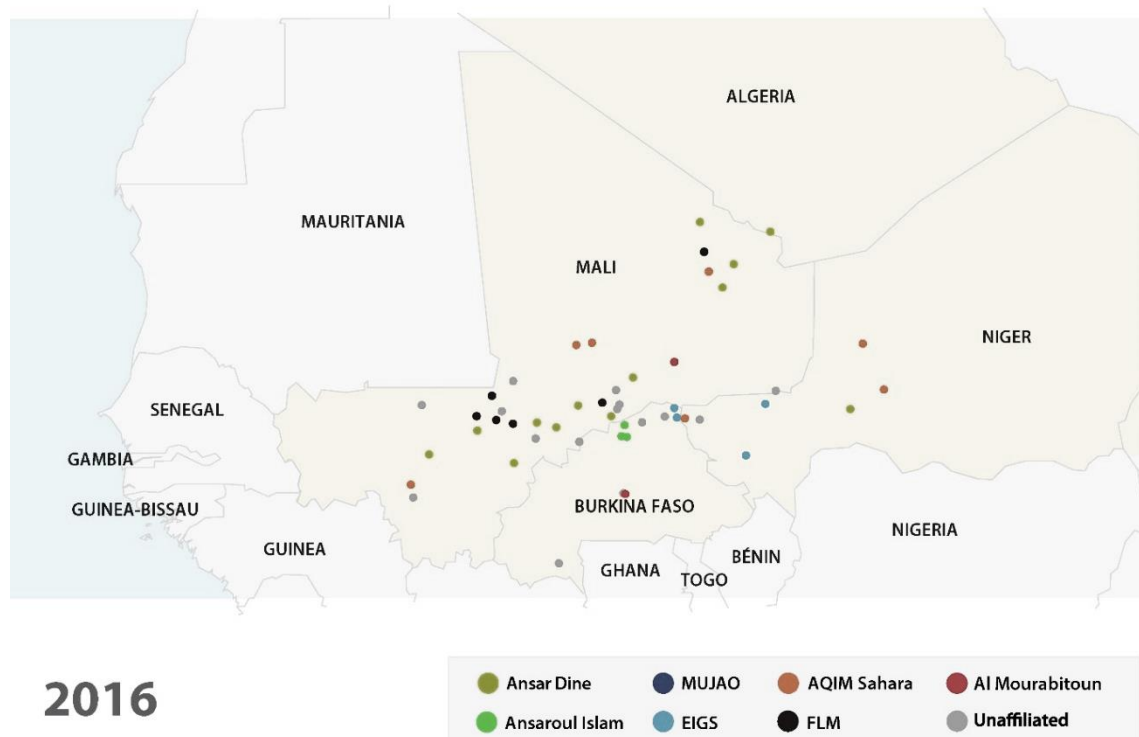
²² *The Regiment de Securite Presidentielle* (RSP) stanowił najlepszą jednostkę wojskową Burkina Faso, której zadaniem było zbudowanie i utrzymanie kordonu wokół prezydenta. Regiment liczył od 600 do 800 żołnierzy. *The Social Roots...*, op. cit.

²³ Ibidem.

²⁴ *Tackling Burkina Faso's Insurgencies and Unrest*, 2019, <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/burkina-faso/tackling-burkina-fasos-insurgencies-and-unrest>, (02.07.2019).

VIOLENT EVENTS LINKED TO MILITANT ISLAMIST GROUPS IN THE SAHEL

Mapa 4. Sytuacja bezpieczeństwa na Sahelu w 2016 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2019/02/Sahel-MIG-animation-printable.pdf>.

Liczba ataków w Burkina Faso rosła z każdym miesiącem 2018 r. Po raz pierwszy od odzyskania niepodległości rząd utracił kontrolę nad częścią terytorium kraju. W niektórych północnych rejonach ze względu na zagrożenie nie działają sądy, a policjanci nie opuszczają swoich posterunków i nie patrolują przydzielonych obszarów, ponieważ jest to zbyt niebezpieczne²⁵.

DZIAŁANIA MILITARNE PAŃSTW SAHELU I ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH

W związku z pogarszającą się sytuacją bezpieczeństwa na Sahelu rośnie zaangażowanie organizacji międzynarodowych w regionie. W dalszym ciągu największa z nich to misja ONZ – MINUSMA (*The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*), która została ustanowiona przez Radę Bezpieczeństwa ONZ rezolucją numer 2100 z 25 kwietnia 2013 r. Jej celem jest zapewnienie bezpieczeństwa zmianom politycznym mającym ustabilizować sytuację w Mali. W misję MINUSM-y zaangażowanych jest 57 państw, w tym Burkina Faso, Czad, Bangladesz, Senegal, Egipt, Togo, Niger, Gwinea, Niemcy i Chiny. Do 2019 r. żołnierze rozmieszczeni byli w trzynastu bazach w ramach trzech sektorów,

²⁵ *Ibidem*.

z dowództwem głównym położonym w Bamako. Sektor północny obejmował Kidal, Tessalit, Aguelhoc; sektor wschodni – Gao, Ménakę, Ansongo; sektor zachodni – Timbuktu, Diabaly, Douentze, Goundam, Gossi, Mopti, Sevare. Od 2013 r. do kwietnia 2019 r. w ramach MINUSMA y zginęło 191 żołnierzy, co czyni ją najbardziej śmiertelnością misją ONZ na świecie²⁶. 28 czerwca 2019 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ kolejny raz przedłużyła o rok misję MINUSMA i utrzymała jej wielkość na poziomie 13 289 żołnierzy i 1920 policjantów. Zanim mandat został przedłużony, MINUSMA ustanowiła sektor centralny z dowództwem w Mopti²⁷.

Najbardziej skutecznymi wojskami w regionie są siły francuskie, działające w ramach operacji Barkhane. Siły te, noszące początkowo nazwę Operation Serval, zostały przerzucone w związku z ofensywą islamistów na południe Mali w styczniu 2013 r. Transformacji uległy w sierpniu 2014 r., zmieniając nazwę na Operation Barkhane, licząc obecnie 4500 żołnierzy działających w rejonie Sahelu. Budżet misji to 797 mln USD rocznie. Trzy główne bazy to N'Djamena w Czadzie, gdzie jest zlokalizowane dowództwo misji, Gao w Mali i Niamey w Nigrze. W październiku 2018 r., na prośbę Burkina Faso, teren operacji został rozszerzony o ten kraj²⁸. Do 2019 r. dwa główne rejony operowania tych sił to granica pomiędzy Mali i Nigrem – The Liptako, oraz granica Mali i Burkina Faso – The Gourma. Miejsca te są strategicznie istotne ze względu na wykorzystywanie ich przez grupy zbrojne do przechodzenia pomiędzy tymi państwami²⁹. W kwietniu 2019 r. siły Barkhane rozpoczęły budowę nowej bazy w Gossi, uczestniczą także w wielu operacjach współpracując z siłami malijskimi i Burkinabe. Pomimo obecności sił francuskich sukcesy tych wspólnych operacji są bardzo ograniczone. Grupy JNIM, ISGS czy Ansarul Islam unikają bezpośrednich starć. Stosują typową taktykę partyzancką, która polega na tym, że po dokonaniu ataku na wybrane punkty czy bazy wycofują się, często mieszając się z ludnością cywilną.

Kolejnym ważnym graczem, mającym poprawić sytuację bezpieczeństwa w regionie, są siły G5 Sahel. Zostały ustanowione w 2014 r. na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Burkina Faso, Czadem, Mali, Mauretanią i Nigrem. Celem ich utworzenia było umacnianie współpracy ekonomicznej i bezpieczeństwa w Sahelu, a także radzenie sobie z wyzwaniami bezpieczeństwa ze strony grup islamskich. W 2017 r. utworzono wspólne połączone dowództwo FC-G5S – G5 Sahel Joint Force, z kwaterą początkowo zlokalizowaną w centralnej Mali w Sevare. Zasadniczymi celami sił G5 są:

- zwalczanie terroryzmu, przemytu narkotyków i ludzi;
- udział w odbudowie struktur państwa nad niektórymi regionami;

²⁶ *A Review of Major Regional Security Efforts in the Sahel*, 2019, <https://africacenter.org/spotlight/review-regional-security-efforts-sahel/>, (01.04.2019).

²⁷ *West Africa: shifting strategies in the Sahel*, 2019, <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/10/csdp-west-africa-sahel>, (15.01.2020).

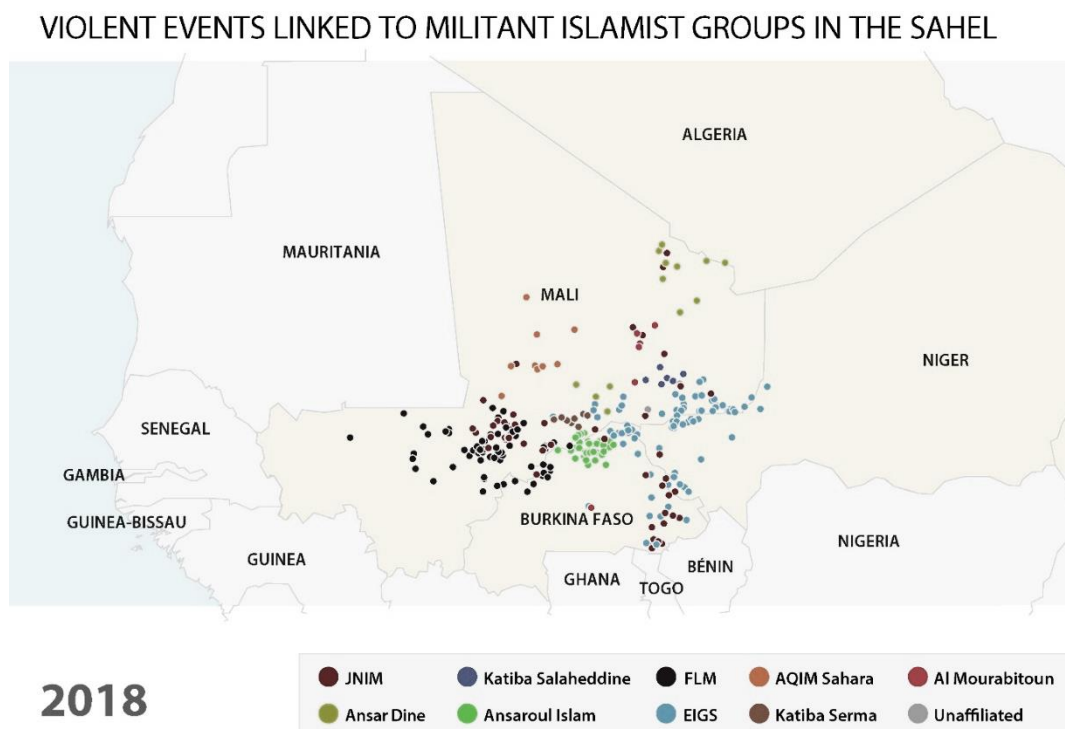
²⁸ *A Review of Major Regional Security...*, *op. cit.*

²⁹ Grupy ISGS, JNIM i Ansarul Islam używają ich do przemieszczania się na północ Burkina Faso i zachód Nigru. Od 2016 r. wykorzystują w tym celu rejony, które nie są kontrolowane przez siły rządowe czy międzynarodowe. Dokonują ataków, a następnie wycofują się do swoich baz w Mali, przy okazji zaopatrując się w broń i amunicję. *West Africa...*, *op. cit.*

- stworzenie warunków dla powrotu uchodźców i uciekinierów;
- prowadzenie pomocy humanitarnej i dostarczenie pomocy osobom dotkniętym kryzysem;
- udział we wprowadzaniu strategii rozwoju w całym regionie G5 Sahel.

G5 Sahel kontroluje rejon o powierzchni 5 mln km². Cały rejon jest podzielony na trzy sektory: zachodni, centralny i wschodni. W każdym z nich mają docelowo operować po dwa – trzy bataliony, każdy po 650 żołnierzy, w sumie 5000 żołnierzy³⁰.

Niestety od początku formowanie sił G5 Sahel było bardzo problematyczne, co wynikało głównie z braku chętnych do poniesienia kosztów ich działania. Siły G5 Sahel miały pomóc nie tylko w walce z terroryzmem, lecz także w zatrzymaniu napływu imigrantów do Europy, głównie przez Libię. Od 2014 r. tylko na Saharze, w trakcie próby jej przekroczenia, zmarło 30 000 ludzi, a kolejne 10 000 utonęło w Morzu Śródziemnym. Pomysł utworzenia ponadnarodowych sił bardzo mocno wspierają Francja i Włochy. Sprzeciwiały się temu początkowo USA, które nie chciały zgodzić się na finansowanie tych sił przez ONZ. Jednym z powodów, dla których USA zmieniły podejście do bezpieczeństwa w tym regionie, był prawdopodobnie atak na siły amerykańskie w Nigrze w październiku 2017 r., w wyniku którego śmierć poniosło czterech amerykańskich żołnierzy³¹.

Mapa 5. Sytuacja bezpieczeństwa na Sahelu w 2018 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2019/02/Sahel-MIG-animation-printable.pdf>.

³⁰ *A Review of Major Regional Security...*, op. cit.

³¹ P. Wintour, *New \$400m army to fight human traffickers and terrorists faces UN moment of truth*, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/30/new-400m-army-to-fight-human-traffickers-and-terrorists-faces-un-moment-of-truth>, (12.05.2019).

Pomimo powołania sił G5 Sahel Joint Force w lipcu 2017 r. ich skuteczność i aktywność są niewielkie, co wynika z niskiej zdolności operacyjnej. Początkowo siły prowadziły bardzo ograniczone działania – zmieniło się to dopiero od 2019 r., tj. od ataku JNIM na ich dowództwo w Sevare 29 czerwca 2018 r. Większość operacji to połączone działania dwóch stron, na zasadach osobnych porozumień pomiędzy Mali, Burkina Faso, Nigrem i Francją. Francja i Niemcy ogłosiły chęć wzmocnienia i rozszerzenia wsparcia dla G5 Sahel poprzez utworzenie nowej platformy – *The Partnership for Stability and Security in the Sahel* (P3S) – oraz większe zaangażowanie państw Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS – *The Economic Community of West Africa States*). Państwa ECOWAS dyskutowały potencjalną aktywację dyżurów ich sił i wsparcie miliardem dolarów w latach 2020–2024³².

Dodatkowo wsparcie szkoleniowe dla Sahelu zapewnia Unia Europejska, która w ramach Europejskiej Misji Szkoleniowej Mali (EUTM – *European Training Mission Mali*), *EU Capacity Building Mission in Mali* (EUCAP Sahel Mali) oraz *EU Capacity Building Mission in Niger* (EUCAP Sahel Niger) zapewnia szkolenie dla sił zbrojnych armii malijskiej. Oferuje także szkolenie i doradztwo dla policji, żandarmerii i National Guard Mali i Nigru w celu wsparcia procesu reform w systemie bezpieczeństwa państwa. Ich efektem ma być poprawa zdolności operacyjnych i systemu dowodzenia, wzmocnienie systemu sprawiedliwości i administracji przed wysłaniem ich w rejony zapalne oraz wzmocnienie regionalnej i międzynarodowej kooperacji na Sahelu przeciwko terroryzmowi i przestępczości zorganizowanej³³. W listopadzie 2019 r. Unia Europejska przekazała siłom Burkinabe cztery transportery opancerzone typu Bastion i obiecała dwa kolejne. Brak odpowiedniego wyposażenia jest jednym z najbardziej dokuczliwych mankamentów w walce z grupami zbrojnymi. Dodatkowym wsparciem ma być również pomoc finansowa w celu utworzenia sił zbrojnych, zakupu pojazdów czy wyposażenia komunikacyjnego³⁴.

AKTUALNA SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA W REJONIE SAHELU

Pomimo wysiłków państw Sahelu oraz środowiska międzynarodowego sytuacja bezpieczeństwa w tym rejonie ulega dramatycznemu pogorszeniu. W przypadku Mali konflikt początkowo toczył się głównie na północy kraju, ale z czasem przeniósł się na inne regiony, zwiększając tym samym poziom zagrożenia w centrum kraju. W 2018 r. 500 cywilów straciło życie, a 60 000 osób musiało opuścić swoje domostwa. Tylko w regionie Mopti 972 000 ludzi wymaga pomocy humanitarnej. MLF w 2018 r. odpowiadał za jedną trzecią wszystkich aktów przemocy w Mali i za 63% w jej centralnych obszarach. Przez cały czas świetnie

³² *West Africa...*, op. cit.

³³ *A Review of Major Regional Security...*, op. cit.

³⁴ *G5 Sahel: des blindés pour le bataillon burkinabè*, 2019, <https://sahelien.com/g5-sahel-des-blindés-pour-le-bataillon-burkinabè/>, (17.01.2020).

współpracował z innymi grupami. W jego szeregach walczy od kilkuset do kilku tysięcy ludzi, korzystających także z informatorów czy osób odpowiedzialnych za logistykę. MLF obecnie kontroluje dziesiątki wsi w centralnej Mali. Dla znawców tematu pogarszająca się sytuacja bezpieczeństwa w Mali nie jest przypadkowa. Jej centralne rejony są od lat bardzo zaniedbane ekonomicznie. Wystarczy spojrzeć na dane: w 2014 r. tylko 7% ludzi miało dostęp do prądu (przy średniej 23%), tylko 42% dzieci chodziło do szkoły podstawowej (przy 72% średniej krajowej). Powyższe tłumaczy, dlaczego tak łatwo znaleźć kandydatów na zamachowców-samobójców. Koszt młodego zamachowca to 1300 USD, co w tamtych warunkach stanowi fortunę³⁵.

Lider MLF przez cały czas grał na resentymentach pomiędzy Fulani (15% w strukturze narodowościowej Mali) a Bambara (35%) i Dogon (9%). Grupy te walczą ze sobą o dostęp do pastwisk. Dotyczy to szczególnie Fulani, którzy jako nomadowie wędrują w ich poszukiwaniu, wchodząc w konflikt z Bambara i Dogon, prowadzącymi osiadły tryb życia. Bambara i Dogonowie, mając poczucie opuszczenia przez rząd w Bamako, zaczynają się łączyć w grupy zbrojne, chcąc się zabezpieczyć przed islamistami, przy okazji oskarżając Fulani o współpracę z nimi. Nie jest to bezpodstawne, ponieważ islamiści werbuja Fulani, którzy, będąc ofiarami ataków ze strony wojska czy milicji Bambara i Dogon, coraz chętniej współpracują z grupami zbrojnymi. Islamiści doskonale rozgrywają te konflikty lokalne na swoją korzyść, oferując pasterzom Fulani lepsze życie³⁶.

MLF, budując swoją pozycję na fali oskarżeń o brak zapewnienia odpowiedniego poziomu usług ze strony rządu w Bamako, sam prowadził działania mające na celu usunięcie wszelkich struktur rządowych. Do roku 2018, poza usługami medycznymi, większość urzędników została wyrzucona. W Mopti i Segou zamknięto 478 szkół, co stanowiło 68% szkół Mopti. Dotyczyło to także policji, wojska, systemu sprawiedliwości. MLF w to miejsce wprowadził prawo islamskie, podatki zakat i represyjny kodeks dla kobiet. Pomimo tych radykalnych rozwiązań ludność przyjęła to często jako lepszą alternatywę dla skorumpowanych i opresyjnych państwowych rozwiązań. W centralnych rejonach, początkowo zaniedbanych na korzyść północy Mali, swoje działania prowadziły MINUSMA i G5 Sahel, aż do czasu ataku na siedzibę tych ostatnich 29 czerwca 2018 r. Zniszczenie infrastruktury spowodowało konieczność przeniesienia kwatery głównej G5 Sahel z Sevare do Bamako³⁷. Rok 2019 przyniósł bardzo duży wzrost przemocy. 17 marca 2019 r. JNIM zaatakował bazę sił malijskich, zabijając 26 żołnierzy. W odwecie główna milicja Dogonów (Dan Na Ambassagou) zabiła 160 Fulani w centralnej Mali. W czerwcu prawdopodobnie Fulani zabili 70 ludzi w dwóch atakach na wioski Dogonów³⁸.

The Macina Liberation Front jest aktywny nie tylko w Mali, lecz także zachodnim Nigrze oraz północnych rejonach Burkina Faso. W Burkina Faso pełnowymiarowy konflikt

³⁵ P. Le Roux, *Confronting Central Mali's...*, *op. cit.*

³⁶ F. Berger, *Jihadist violence and communal divisions...*, *op. cit.*

³⁷ P. Le Roux, *Confronting Central Mali's...*, *op. cit.*

³⁸ F. Berger, *Jihadist violence and communal divisions...*, *op. cit.*

ewoluował z pojedynczych aktów przemocy. Po raz pierwszy od odzyskania niepodległości w 1960 r. Burkina Faso utraciła kontrolę nad częścią swojego terytorium. Organizacje ISGS i JNIM wspólnie z Ansarul Islam dominują nad północnymi rejonami i wschodnimi krańcami Burkina Faso³⁹. 31 grudnia 2018 r. prezydent ogłosił stan zagrożenia na terenie 14 prowincji kraju: Kossi, Sourou, Koulpélogo, Gnagna, Gourma, Komandjari, Kompienga, Tapoa, Kéné Dougou, Loroum, Oudalan, Séno, Soum i Yagha⁴⁰.

9 stycznia 2020 r. w trakcie ataku islamistów na bazę wojskową w Nigrze śmierć poniosło 89 żołnierzy nigeryjskich. Jeszcze tego samego dnia przedstawiciel rządu Nigru twierdził, że zginęło tylko 25 żołnierzy. Do ataku doszło na zachodzie Nigru w mieście Chinagodrar⁴¹. Ostateczna liczba ofiar może być większa, ponieważ część z nich była grzebana natychmiast po śmierci, jeszcze na miejscu ataku. Napastnicy zostali wypłoszeni przez francuskie lotnictwo, w przeciwnym razie mogłoby zginąć jeszcze więcej osób⁴². Według tłumaczenia SITE Intelligence Group do ataku na żołnierzy Nigru przyznała się grupa związana z państwem islamskim, tj. ISGS, która oświadczyła, że w trakcie rajdu na bazę sił zbrojnych Nigru zginęło ponad 100 żołnierzy, a wielu zostało rannych. Po ataku stanowisko stracił szef sztabu generalnego Nigru, gen. Ahmed Mohamed. Zapłacił za to, że w trakcie tylko dwóch ataków na bazy wojskowe życie straciło 160 żołnierzy, a dziesiątki innych zostało rannych. Odchodzący generał pełnił swoje obowiązki przez ponad dwa lata. Nowym szefem sztabu generalnego został gen. bryg. Salifou Modi, były attaché wojskowy Nigru w Niemczech. W związku z ostatnimi stratami armia Nigru rozpoczęła nową ofensywę przeciwko ISGS⁴³.

Atak w Chinagodrar to kolejny tak śmiertelny zamach na siły zbrojne Nigru, do którego doszło niespełna miesiąc od zdarzenia w Inates w grudniu 2019 r. Wtedy to grupa powiązana z IS, tj. Państwem Islamskim Wielkiej Sahary (ISGS – *Islamic State in the Greater Sahara*)⁴⁴, zabiła 71 żołnierzy Nigru. Była to najbardziej śmiertelna ofensywa od wielu lat⁴⁵.

Do ataku na posterunek wojskowy 10 grudnia 2019 r. w Inates doszło kilka dni przed spotkaniem we Francji, gdzie prezydent Francji E. Macron miał rozmawiać z liderami Mali, Nigru i Burkina Faso na temat przyszłości wojsk francuskich na Sahelu. Napastnicy

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Burkina Faso: le mauvais signal du Quai d'Orsay*, 2019, https://www.lepoint.fr/afrique/burkina-faso-le-mauvais-signal-du-quai-d-orsay-20-11-2019-2348660_3826.php, (17.01.2020).

⁴¹ *Islamic State claims responsibility for Niger army base attack*, 2020, <https://www.reuters.com/article/us-niger-security/islamic-state-claims-responsibility-for-niger-army-base-attack-idUSKBN1ZD1ZZ>, (14.01.2020).

⁴² M. Aksar, *Niger army base attack death toll rises to at least 89: security sources*, 2020, <https://www.reuters.com/article/us-niger-security/niger-army-base-attack-death-toll-rises-to-at-least-89-security-sources-idUSKBN1ZA0TH>, (12.01.2020).

⁴³ *Niger fires army chief following deadly attacks on military bases*, 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/niger-fires-army-chief-deadly-attacks-military-bases-200114054036439.html>, (14.01.2020).

⁴⁴ Grupa założona w maju 2015 r. przez Abu Walida al-Sahrawiego, byłego członka MUJAO, która weszła w skład al-Murabitoon. Grupa działała zarówno w Mali, Nigrze, jak i Burkina Faso. F. Berger, *Jihadist violence and communal divisions...*, *op. cit.*

⁴⁵ *Death toll in Niger army base attack 'rises to 89'*, 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/death-toll-niger-army-base-attack-rises-89-200112050947816.html>, (12.01.2020); także: M. Aksar, *Niger Army Base Attack...*, *op. cit.*

przede wszystkim zniszczyli środki łączności, co miało uniemożliwić wezwanie wsparcia⁴⁶. Do samobójczych ataków wykorzystali motocykle, moździerze oraz kilka samochodów wypełnionych materiałem wybuchowym. Baza została na pewien czas opanowana przez napastników, a następnie odbita przez wysłane siły nigeryjskie. Zanim jednak atakujący opuścili bazę, przejęli wiele egzemplarzy broni, amunicji oraz 16 samochodów⁴⁷. Według oświadczenia przedstawiciela Państwa Islamskiego w trakcie ataku śmierć miało ponieść ponad 100 żołnierzy, a wielu innych odnieść rany. Po tym zdarzeniu siły zbrojne Nigru rozpoczęły kontratak przy wykorzystaniu batalionu wyszkolonego przez siły amerykańskie. Doszło do niego 48 km od Ouallam, gdzie dwa lata wcześniej śmierć poniosło czterech Amerykanów⁴⁸ oraz pięciu żołnierzy Nigru⁴⁹. W trakcie walk zginęło także wielu napastników. Według przedstawiciela rządu Nigru miało ich być 57. W związku z tym zdarzeniem prezydent Nigru Issoufa Mahamadou musiał skrócić swoją wizytę w Egipcie⁵⁰.

Liczba ofiar w Nigrze w zeszłym roku wrosła czterokrotnie, osiągając – według ACLED (*The Armed Conflict Location & Event Data Project*) – liczbę 400 osób⁵¹.

Podsumowując, począwszy od 2016 r. co roku liczba zamachów w rejonie Sahelu podwaja się, tj. od 90 w 2016 r. do 194 w 2017 r. i 465 w 2018 r. Ofiar w tym czasie było odpowiednio 218, 529 i 1110. Przemoc w stosunku do cywilów także rosła – z 18 incydentów w 2016 r., poprzez 39 w 2017 r., do 160 w 2018 r. 34% ataków islamistów w Sahelu skierowanych jest przeciwko ludności cywilnej. Z wszystkich zamachów, które przeprowadzono w Sahelu, 64% zdarzyło się w Mali. Ponad połowa wszystkich zamachów miała związek z JNIM (*Jama'at Nusrat al Islam wal Muslimin*), z czego MLF odpowiadał za 40% ataków, ISGS – za 26%, Ansarul Islam natomiast – za 15% (dotyczy to roku 2018).

Burkina Faso z sukcesem przez długi czas unikało islamskiego terroryzmu. Niestety w ciągu ostatnich lat nastąpiło tam dramatyczne pogorszenie sytuacji: z 3 zamachów w 2015 r., 12 – w 2016 r., 29 – w 2017 r. do 137 w 2018 r. Każda z grup operuje w swoim rejonie odpowiedzialności i tak: JNIM – w centralnej i północnej Mali, Ansarul Islam – w rejonie wokół Djibo w Burkina Faso, ISGS – na granicy Mali z Nigrem, natomiast JNIM i ISGS – na wschodzie Burkina Faso. Do 2012 r. tylko AQIM operowała w rejonie w Mali, po tym czasie do 2018 r. ponad 10 grup było aktywnych w Mali, Nigrze i Burkina Faso⁵².

⁴⁶ J. Burke, *More than 70 soldiers feared killed in ambush in Niger*, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/dec/11/more-than-70-soldiers-feared-killed-in-ambush-in-niger>, (12.01.2020).

⁴⁷ C. Weiss, *Islamic State kills dozens of soldiers in Niger*, 2019, <https://www.longwarjournal.org/archives/2019/12/islamic-state-kills-dozens-of-soldiers-in-niger.php>, (12.01.2020).

⁴⁸ Mieszany amerykańsko-nigeryjski patrol wpadł w zasadzkę przygotowaną przez grupę powiązaną z Państwem Islamskim ISGS. Więcej patrz: K. Danielewicz, *Sytuacja bezpieczeństwa w Mali...*, *op. cit.*, s. 64–85.

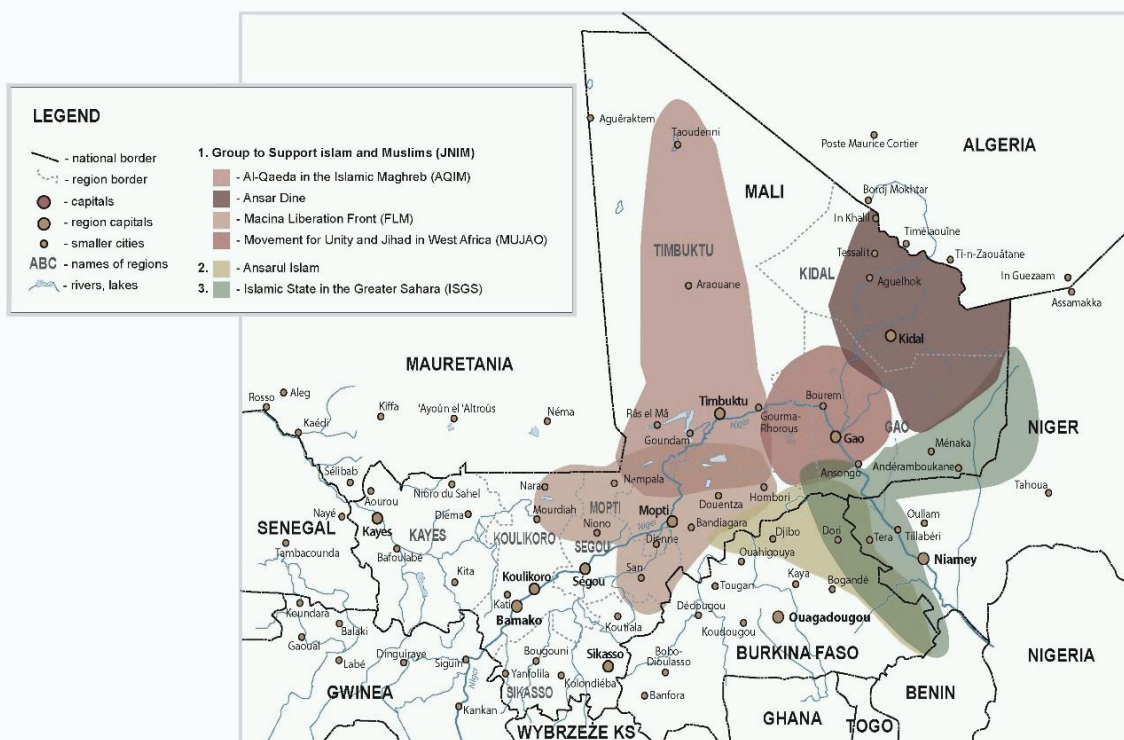
⁴⁹ M. Aksar, *Niger – Attaque d'Inatès: Au moins 70 militaires tués et des dizaines portés disparus*, <https://levenementniger.com/niger-attaque-dinates-au-moins-70-militaires-tues-et-des-dizaines-portes-disparus/>, (12.01.2020).

⁵⁰ M. Larson, *Niger – Attack On Military Camp Kills Dozens of Soldiers*, 2019, <https://allafrica.com/stories/201912120007.html>, (12.01.2020).

⁵¹ *Death toll in Niger army...*, *op. cit.*; także: M. Aksar, *Niger Army Base Attack...*, *op. cit.*

⁵² *The Complex and Growing Threat of Militant Islamist Groups in the Sahel*, 2019, <https://africacenter.org/spotlight/the-complex-and-growing-threat-of-militant-islamist-groups-in-the-sahel/>, (01.04.2018).

Rejony operowania ugrupowań zbrojnych na Sahelu

Mapa 6. Rejony operowania różnych grup zbrojnych w Mali, Burkina Faso i Nigerze.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/06/conflicts-in-mali>, 12.01.2020.

W przypadku JNIM i powiązanych z nim grup działających na Sahelu widać wyraźną eskalację działalności w 2018 r. W 2017 r. doszło do 144 zamachów (events), w 2018 – już do 322. Rośnie też liczba ofiar: z 366 w 2017 r. do 611 w 2018 r. Rok 2018 był także okresem wyraźnej ekspansji JNIM z północnej i centralnej Mali na Burkina Faso i Niger. W przypadku Burkina Faso JNIM i ISGS zwiększają swoją aktywność – z 24 zamachów w 2017 r. do 136 w 2018 r. W Nigerze ci sami aktorzy spowodowali 5 zdarzeń w 2017 r., ale w 2018 już 29⁵³.

Pomiędzy listopadem 2018 r. a marcem 2019 r., tj. w ciągu pięciu miesięcy, według ACLED (*The Armed Conflict Location & Event Data Project*) nastąpił gwałtowny wzrost poziomu przemocy w rejonie Sahelu oraz liczby ofiar śmiertelnych. Zginęło tam prawie 5000 osób, zanotowano także 1200 incydentów związanych z przemocą. Stanowi to wzrost o 46% i 31% w porównaniu do tego samego okresu rok wcześniej. Ponad 2100 ofiar to cywile. Porównując z tym samym okresem rok wcześniej (od listopada 2018 r. do marca 2019 r.), liczba ataków skierowana przeciwko cywilom wzrosła o 7028% w Burkina Faso, 500% w Nigerze i 300% w Mali. Według ACLED pomiędzy 1 listopada 2018 r. a 23 marca 2019 r. w rejonie Sahelu śmierć poniosło 4776 osób. Tylko w lutym 2019 r. w trakcie 390 zdarzeń

⁵³ *Progress and Setbacks in the Fight against African Militant Islamist Groups in 2018, 2019*, <https://africacenter.org/spotlight/progress-and-setbacks-in-the-fight-against-african-militant-islamist-groups-in-2018/>, (01.04.2019).

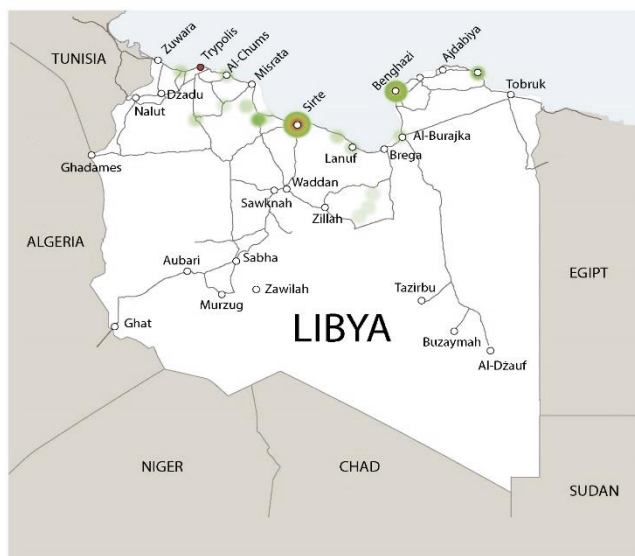

zabito 1068 osób. Doszło też do 724 zamachów na cywilów, co spowodowało 2151 ofiar. W Burkina Faso liczba incydentów pomiędzy grupami zbrojnymi wzrosła o 200% w porównaniu z 2017/2018 r. W Nigrze w ciągu pięciu miesięcy w wyniku walk pomiędzy ugrupowaniami zbrojnymi zabito 452 osoby (wzrost o 1574%). Liczba ofiar wzrosła również w wyniku operacji skierowanej przeciwko Boko Haram. Odnotowano też o 600% więcej zdarzeń przeciwko cywilom w porównaniu z 2017/2018 r. – 63 ataki i 78 ofiar (wzrost o 500%). W Mali było 145 incydentów zbrojnych skierowanych przeciwko cywilom, co skutkowało liczbą 547 ofiar. Był to wzrost liczby incydentów o 150% i o 311% liczby ofiar⁵⁴.

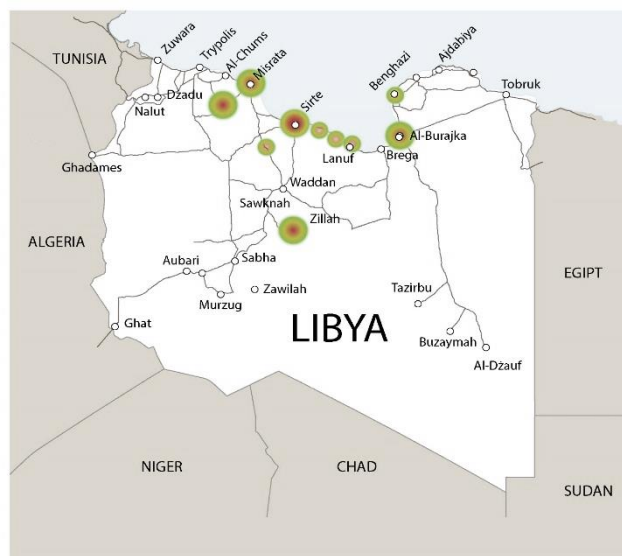
PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

Perspektywy rozwoju bezpieczeństwa na Sahelu wyglądają bardzo źle. Jednym z elementów mających na to wpływ są działania IS w Libii. Od 2016 r. sukcesywnie traciło ono kontrolę nad jej terytorium, przechodząc coraz bardziej do działań partyzanckich. Grupa staje się coraz bardziej aktywna w rejonie subsaharyjskim, a także między północą Libii a Sahelem, gdzie utrzymuje swoje kanały przemytowe. Obecnie IS kontroluje teren pomiędzy Sirte a Sahelem, co pozwala spokojnie szmuglować ludzi i towary w obie strony. IS dąży do atakowania głównie instytucji rządowych, uniemożliwiając odbudowę sprawnej administracji. Działa też na rzecz maksymalnego rozciągnięcia działań sił bezpieczeństwa⁵⁵.

2016

2017

Mapa 7 i 8. Rejony operowania Państwa Islamskiego w 2016 r. i 2017 r.

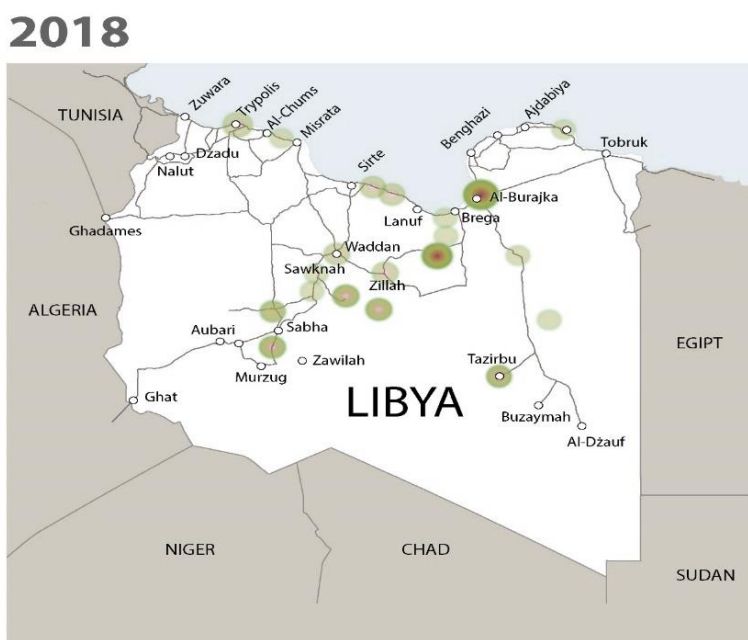
Źródło: Opracowano na podstawie: <https://ctc.usma.edu/islamic-states-revitalization-libya-post-2016-war-attrition/>.

⁵⁴ S. Jones, *Press release: political violence skyrockets in the Sahel according to latest ACLED data*, <https://www.acleddata.com/2019/03/28/press-release-political-violence-skyrockets-in-the-sahel-according-to-latest-acled-data/>, (17.01.2020).

⁵⁵ L. Wilson, J. Pack, *The Islamic State's Revitalization in Libya and its Post-2016 War of Attrition*, 2019, Volume 12, Issue 3, <https://ctc.usma.edu/islamic-states-revitalization-libya-post-2016-war-attrition/>, (04.07.2019).

W połowie 2015 r. IS przejęło wpływy w Sirte, co zagroziło libijskim złożom ropy naftowej. W szczycie możliwości kontrolowało je samodzielnie, mając pod swoimi rozkazami 5000 ludzi z bronią. Sytuacja spowodowała podjęcie działań przez państwa zachodnie, mające na celu utworzenie uznanego rządu w Libii, który mógłby legalnie wydać zgodę na atakowanie z powietrza przez Stany Zjednoczone celów znajdujących się na terenie jej państwa. To skutkowało podpisaniem Skhirat Agreement w grudniu 2015 r. Po bardzo krótkim czasie premier GNA Fayez al-Serraj autoryzował uderzenia z powietrza przez koalicję. Kampania powietrzna rozpoczęła się 1 sierpnia 2016 r. Operacja połączona z powstaniem przeciwko IS, wywołanym brutalnością grupy, doprowadziła do wyeliminowania jej obecności w Sabratha i Derna. Do końca sierpnia 2016 r. grupa kontrolowała tylko tereny otaczające Sirte.

Samo Sirte zostało oczyszczone z IS 6 grudnia 2016 r. W trakcie walk o każdą ulicę i dzięki wsparciu z powietrza USA zabito ponad 500 ludzi należących do tej organizacji. Do stycznia 2017 r. w wyniku ataków z powietrza na terenie Libii śmierć poniosło kolejnych 80 islamistów. Według dostępnych danych w tamtym czasie liczebność IS spadła do 200 osób. Jeszcze przed ofensywą na Sirte IS przygotowało się na ewentualność utraty kontroli nad miastem. Ich plan zakładał rozśrodkowanie części sił na pustynię w celu prowadzenia działań partyzanckich. Miały się tym zająć służby specjalne IS – EMNI. Emir IS z Benghazi, Abu Mus'ab al-Farouq, opublikował oświadczenie, że lider Wilayat Tarabulus opuścił miasto i przygotował już warunki do odbudowy zdolności IS. IS po porażce 2016 r. prowadzi równoległe dwie kampanie, tj. atakowanie ważnych celów symbolizujących instytucję państwa oraz prowadzenie partyzantki na pustyni⁵⁶.

Mapa 9. Rejony operowania Państwa Islamskiego w 2017 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://ctc.usma.edu/islamic-states-revitalization-libya-post-2016-war-attribution/>.

⁵⁶ *Ibidem.*

Ataki na pustyni, polegające na taktyce „uderz i odskocz”, są realizowane z reguły przez grupy od 6 do 24 ludzi. Przygotowując ataki, ISIS wykorzystuje bezpieczne i sprzyjające społeczności lokalne w myśl taktyki Mao Tse-tunga, opisującej sposób prowadzenia skutecznej partyzantki. Polega to na równoległym atakowaniu przeciwnika, werbowaniu nowych ludzi, budowaniu lokalnych relacji i sojuszy oraz wewnętrznej struktury operacyjnej. Rozwój działań na południu wynika też z tego, że w rejonie Sirte ludność lokalna jest wrogo nastawiona do IS, pamiętając ich rządy pełne zbrodni i brutalności. IS w Libii zaczęło także zwracać uwagę na rozbudowę swojej sieci wywiadowczej w terenie, kluczowej do przygotowania i skutecznego przeprowadzenia operacji. W tym zakresie wyciągnięto wnioski po porażkach z lat 2014–2016, związanych z brakiem świadomości nastrojów lokalnej ludności, która zaczęła być wrogo nastawiona do organizacji w związku z brutalnością jej działań. W tym celu używana jest cała sieć informatorów w terenie. Zarówno kampania na północy, jak i na południu jest realizowana przy wykorzystaniu bardzo małych sił, ale za to dających duży efekt bojowy⁵⁷. Według niektórych źródeł plan rozwoju działalności w rejonie Libii i Sahelu miał omawiać w trakcie swojej wizyty szef służb specjalnych IS EMNI – Abu Muhammad al-Adnani, co oznacza, że IS się do tego świetnie przygotowało. EMNI przez lata zbierało doświadczenia i jest bardzo skuteczne w swoich działaniach, co nie wróży dobrze na przyszłość⁵⁸.

Oprócz wydarzeń w Libii negatywnie na bezpieczeństwo będzie także wpływała sytuacja socjalna na Sahelu. Sekretarz generalny ONZ António Guterres ostrzega, że region ten znajdzie się wkrótce w pułapce, na co złożą się bieda, brak bezpieczeństwa, zmiany klimatyczne i ogromny przyrost naturalny ludności. To wszystko zostanie wykorzystane przez islamistów do akcji werbunkowej i podpalania kolejnych regionów. Tony Blair powiedział w wywiadzie dla „The Guardian”: „Środki bezpieczeństwa same w sobie nie będą wystarczające. Globalnie należy zwrócić większą uwagę na wykorzenienie ideologii, oczywiście przy jednoczesnym wprowadzaniu spójnego planu dla Sahelu, który zbuduje instytucje i spowoduje, że rządy w regionie poradzą sobie z biedą, brakiem pracy i edukacji. Jeżeli państwa Sahelu będą kontynuowały obecny stan, powstanie duże ryzyko nowej fali konfliktu i ekstremizmu, który nie tylko zagrozi tym nacjom, lecz także wywoła falę emigracji i uchodźców w kierunku Europy”⁵⁹. Wystarczy spojrzeć na perspektywy przyrostu demograficznego w państwach tworzących G5 Sahel. Obecnie liczą one 78,4 mln ludzi, do 2030 r. przewiduje się wzrost do 118,2 mln, a do 2050 – do 204,6 mln, co daje wzrost o 250%. Zmiany klimatu i bieda będą stanowiły doskonałą pożywkę dla werbunku nowych ludzi w szeregi islamistów⁶⁰.

⁵⁷ *Ibidem.*

⁵⁸ T. Joscelyn, *Jihadists in West Africa renew allegiance...*, *op. cit.*

⁵⁹ L. Wilson, J. Pack, *The Islamic State's Revitalization in Libya and its Post-2016 War of Attrition*, 2019, Volume 12, Issue 3, <https://ctc.usma.edu/islamic-states-revitalization-libya-post-2016-war-attrition/>, (04.07.2019).

⁶⁰ P. Wintour, *New \$400m army to fight human...*, *op. cit.*

13 stycznia 2020 r.⁶¹ we francuskim mieście Pau odbył się szczyt Francja – państwa G5 Sahel. Gośćmi prezydenta Francji Emmanuela Macrona było pięciu przywódców państw Sahelu: Ibrahim Boubacar Keita (Mali), Roch Marc Christian Kaboré (Burkina Faso), Mahamadou Issoufou (Nigru), Mohamed Ould Ghazouani (Mauretanii) oraz Idriss Deby (Czadu). Celem spotkania było przedyskutowanie strategii walki z grupami zbrojnymi oraz francuskiej obecności w regionie⁶². Prezydent Macron naciskał także, aby spotkanie w Pau zostało wykorzystane przez liderów państw Sahelu do publicznej deklaracji wsparcia dla obecności sił francuskich w regionie, której siły zbrojne są głównym kontrybutorem w walce z Al-Kaidą i Państwem Islamskim⁶³.

Podczas szczytu w Pau podjęto szereg istotnych decyzji, m.in. o utworzeniu jednego dowództwa sił francuskich i G5 Sahel oraz wysłaniu dodatkowych 220 żołnierzy francuskich w rejon Sahelu. Prezydent Francji miał zagrozić wycofaniem sił francuskich w przypadku braku jasnej politycznej deklaracji o poparciu ze strony przywódców państw Sahelu. Nowe dowództwo ma nosić nazwę *Coalition for the Sahel* i składać się z sił G5 Sahel, francuskich i ewentualnie innych w przyszłości. Zadaniem nowego dowództwa jest prowadzenie operacji połączonych, wspólne zbieranie i dzielenie się informacjami rozpoznawczymi oraz szybsza reakcja ze strony sił francuskich w rejonach granic Nigru, Mali i Burkina Faso, gdzie poziom ataków jest najwyższy. Prezydent Macron był sfrustrowany sytuacją, w której siły francuskie, pomimo swojego dużego wysiłku, odczuwają wzrost niechęci ze strony społeczeństw Sahelu w związku z brakiem sukcesów. 220 dodatkowych żołnierzy francuskich wspólnie z innymi żołnierzami, głównie europejskich sił specjalnych, rozpoczęło działania w lutym 2020 r. Unia Europejska i Francja obiecały także pomoc finansową dla państw Sahelu w wysokości 1,5 mld USD. Prezydenta Francji niepokoją także sprzeczne informacje z Waszyngtonu o możliwości wycofania się sił amerykańskich z tego regionu. Do tej pory Francuzi aktywnie korzystali z amerykańskiego wsparcia w zakresie dronów, informacji rozpoznawczych i logistyki⁶⁴.

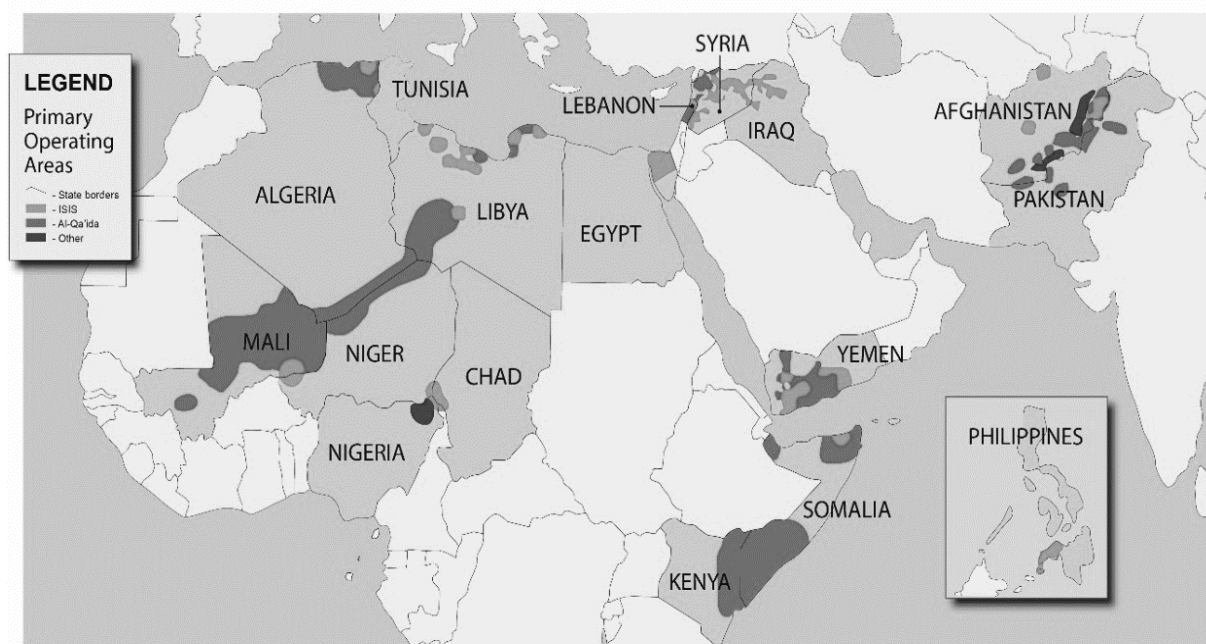
⁶¹ Spotkanie było pierwotnie planowane na grudzień 2019 r., ale ze względu na śmierć 71 żołnierzy Nigru w wyniku ataków islamistów zostało przeniesione.

⁶² *France's Macron to host G5 Sahel presidents in Pau*, 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/france-macron-g5-sahel-presidents-set-meet-pau-200113055206729.html>, (13.01.2020).

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *France, Sahel nations to bolster military cooperation*, 2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/france-sahel-nations-bolster-military-cooperation-200113201039376.html>, (14.01.2020).

Rejony operowania sunnickich organizacji terrorystycznych od 2017 roku

Mapa 10. Rejony operowania sunnickich organizacji terrorystycznych od 2017 r.

Źródło: Opracowano na podstawie: <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/02/analysis-isis-hasnt-been-defeated.php>.

Niestety wszystko wskazuje na to, że konflikt na Sahelu rozszerza się na kolejne państwa. W czerwcu 2019 r. w kościele w Ghanie na obszarze przygranicznym zatrzymano mężczyznę z bronią, który pochodził z Burkina Faso. Kilka dni później, według mediów Ghany, aresztowano innego uzbrojonego mężczyznę w miejscowości przy granicy z Burkina Faso. W maju 2019 r. poinformowano o zabiciu dwóch kierowców ciężarówek Ghany w rejonie granicy z Mali i Burkina Faso. Przed tymi zdarzeniami odbyło się spotkanie ze społecznościami chrześcijańskimi na temat sposobu ochrony kościołów. Swoboda przemieszczania się jest jednym z filarów i podstawowych zasad panujących w ECOWAS. Rzecznik policji Ghany David Eklu w wywiadzie dla „Al Jazeera” poinformował, że służby bezpieczeństwa podejmują niezbędne działania, aby uniemożliwić działania terrorystów na jej terenie, uświadomić społeczeństwu zagrożenia i wspólnie spowodować, aby Ghana nie była atrakcyjna dla terrorystów. W chwili obecnej uchodźcy szukający schronienia w Ghanie są tu mile widziani⁶⁵. Dodatkowo porwanie dwóch francuskich turystów na północy Beninu pokazuje, że grupy zbrojne mogą zagrażać innym państwom sąsiednim, tj. Wybrzeżu Kości Słoniowej, Togo i Beninowi⁶⁶.

⁶⁵ K. Gyamfi Asiedu, *As violence flares in Burkina Faso, refugees trickle into Ghana*, 2019, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/violence-flares-burkina-faso-refugees-trickle-ghana-190625083433423.html>, (30.06.2019).

⁶⁶ *West Africa: shifting strategies in the Sahel...*, op. cit.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, można przyjąć, że sytuacja w państwach Sahelu będzie ulegała dalszemu pogorszeniu. Składają się na to następujące czynniki:

- organizacje terrorystyczne, pomimo pozornych różnic, potrafią ze sobą bardzo sprawnie współpracować. Doskonale znają środowisko i wykorzystują dla swoich celów wszelkie animozje wewnętrzne i międzynarodowościowe;
- siły MINUSM-y cały czas borykają się z problemami sprzętowymi i słabym rozpoznaniem sytuacji przeciwnika. Dodatkowo różnorodność zaangażowanych stron nie sprzyja sprawnej i skutecznej współpracy w celu realizacji przyjętych założeń;
- duży przyrost naturalny w połączeniu ze słabymi szansami realizacji aspiracji młodych ludzi stanowi doskonały potencjał werbunkowy dla organizacji terrorystycznych;
- szybka adaptacja form i metod walki terrorystów, sprawdzonych w innych rejonach świata, utrudnia sprawne przystosowanie się do nowych warunków głównych sił w Sahelu;
- ciągła rotacja żołnierzy sił międzynarodowych uniemożliwia poznanie środowiska konfliktu, co jest niezbędne do realizacji założonych celów;
- wysyłanie żołnierzy w obce rejony, których nie znają, powoduje tylko pogłębienie się konfliktu i obniża morale, co skutkuje bezprawnymi akcjami odwetowymi;
- bardzo niskie morale sił zbrojnych państw Sahelu, wynikające z przedłużającego się konfliktu i słabego systemu motywacji;
- grupy związane z dżihadem manipulują ludnością cywilną w celu wzniesienia wzajemnych walk i napięć. Powoduje to większą liczbę ofiar niż działania samych grup zbrojnych;
- rządy centralne pomagają lokalnym społecznościom w radzeniu sobie z zagrożeniem ze strony islamistów, uzbrajając je, co jeszcze bardziej pogarsza sytuację bezpieczeństwa i powoduje wzrost napięcia między mniejszościami;
- ludność cywilna często sama zwraca się do dżihadystów o pomoc w związku z brakiem wsparcia ze strony struktur rządowych. Islamiści często lepiej rozumieją lokalne zależności i problemy;
- ludność cywilna bardzo często staje się ofiarami sił zbrojnych swoich własnych państw, prowadzących operacje antyterrorystyczne. W Burkina Faso siły rządowe spowodowały trzy razy więcej ofiar śmiertelnych niż islamiści;
- największym wyzwaniem jest zapewnienie pomocy uchodźcom z rejonów objętych walkami, brak żywności oraz kryzys humanitarny. Ponad 5 mln ludzi wymaga pomocy humanitarnej, co ma wpływ na wzrost poziomu przemocy. Zagrożone jest także ich życie i własność;
- państwa zachodnie w większości skupiają się bardziej na doraźnym zabezpieczeniu swoich krajów przed napływem uchodźców i terrorystów niż na likwidacji warunków mających wpływ na eskalację konfliktu czy werbowaniu kolejnych ochotników w szeregi grup zbrojnych.

BIBLIOGRAFIA

- Aksar Moussa. 2019. Niger – Attaque d’Inatès: Au moins 70 militaires tués et des dizaines portés disparus. In <https://levenementniger.com/niger-attaque-dinates-au-moins-70-militaires-tues-et-des-dizaines-portes-disparus/>
- Aksar Moussa. 2020. Niger army base attack death toll rises to at least 89: security sources, „Reuters”. In <https://www.reuters.com/article/us-niger-security/niger-army-base-attack-death-toll-rises-to-at-least-89-security-sources-idUSKBN1ZA0TH>
- Berger Flore. 2019. Jihadist violence and communal divisions fuel worsening conflict in Mali and wider Sahel. W <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/06/conflicts-in-mali>
- Burke Jason. 2019. More than 70 soldiers feared killed in ambush in Niger. In <https://www.theguardian.com/world/2019/dec/11/more-than-70-soldiers-feared-killed-in-ambush-in-niger>
- Burkina Faso: le mauvais signal du Quai d’Orsay. 2019. In https://www.lepoint.fr/afrique/burkina-faso-le-mauvais-signal-du-quai-d-orsay-20-11-2019-2348660_3826.php
- Burkina Faso: With or Without Compaoré, Times of Uncertainty. W International Crisis Group, Report 205, <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/burkina-faso-or-without-compaore-times-uncertainty>
- The Complex and Growing Threat of Militant Islamist Groups in the Sahel. 2019. In <https://africacenter.org/spotlight/the-complex-and-growing-threat-of-militant-islamist-groups-in-the-sahel/>
- Cristiani Dario. 2012. West Africa’s MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb? *Terrorism Monitor* 10 (7): 6-7, http://www.jamestown.org/uploads/media/TM_010_Issue07_02.pdf
- Daesh information campaign and its influence. 2016. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Riga.
- Danielewicz Krzysztof. 2016. *Terroryzm w Afryce, Geneza oraz przebieg konfliktu w Mali w latach 2012-2014*. Oświęcim: Wyd. Napoleon.
- Danielewicz Krzysztof. 2018. Geneza powstania oraz ewolucja działalności terrorystycznej Al-Kaidy Islamskiego Magrebu (AQIM). W *Bezpieczeństwo a wyzwania współczesności*, red. G. Ciechanowski, M. Romańczuk, J. Pilżys, Szczecin, s. 59–76
- Danielewicz Krzysztof. 2019. „Sytuacja bezpieczeństwa w Mali w latach 2015–2018”. *Przegląd Geopolityczny* 28: 64–85
- Death toll in Niger army base attack ‘rises to 89’. 2020. In <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/death-toll-niger-army-base-attack-rises-89-200112050947816.html>
- France, Sahel nations to bolster military cooperation. 2020. In <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/france-sahel-nations-bolster-military-cooperation-200113201039376.html>
- France’s Macron to host G5 Sahel presidents in Pau. 2020. In <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/france-macron-g5-sahel-presidents-set-meet-pau-200113055206729.html>
- G5 Sahel: des blindés pour le bataillon burkinabè. 2019. In <https://sahelien.com/g5-sahel-des-blindes-pour-le-bataillon-burkinabe/>

- Gyamfi Asiedu Kwasi. 2019. As violence flares in Burkina Faso, refugees trickle into Ghana. In <https://www.aljazeera.com/indepth/features/violence-flares-burkina-faso-refugees-trickle-ghana-190625083433423.html>
- Islamic State claims responsibility for Niger army base attack. 2020. In <https://www.reuters.com/article/us-niger-security/islamic-state-claims-responsibility-for-niger-army-base-attack-idUSKBN1ZD1ZZ>
- Jones Sam. 2019. Press release: political violence skyrockets in the Sahel according to latest ACLED data. In <https://www.acleddata.com/2019/03/28/press-release-political-violence-skyrockets-in-the-sahel-according-to-latest-aced-data/>
- Joscelyn Thomas, Weiss Caleb. 2016. Islamic State recognizes oath of allegiance from jihadists in Mali, In <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/10/islamic-state-recognizes-oath-of-allegiance-from-jihadists-in-west-africa.php>
- Joscelyn Thomas. 2017. Analysis: Al Qaeda groups reorganize in West Africa. In <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/03/analysis-al-qaeda-groups-reorganize-in-west-africa.php>
- Joscelyn Thomas. 2019. Jihadists in West Africa renew allegiance to Abu Bakr al-Baghdadi. In <https://www.longwarjournal.org/archives/2019/06/jihadists-in-west-africa-renew-allegiance-to-abu-bakr-al-baghdadi.php>
- Larson Michael. 2019. Niger – Attack On Military Camp Kills Dozens of Soldiers. In <https://allafrica.com/stories/201912120007.html>
- Le Roux Pauline. 2019. Confronting Central Mali’s Extremist Threat. In <https://africacenter.org/spotlight/confronting-central-malis-extremist-threat/>
- Lecocq Baz i in. 2013. One Hippopotamus and Eight Blind Analysts: A multivocal analysis of the 2012 political crisis in the divided Republic of Mali Extended Editors Cut*. In <http://bamakobruce.files.wordpress.com/2013/04/lecocq-mann-et-al-hippo-directors-cut.pdf>
- Milton Daniel, al-`Ubaydi Muhammad. 2015. “Pledging Bay’a: A Benefit or Burden to the Islamic State?” CTC SENTINEL. Combating Terrorism Center at West Point, Vol 8, Issue 3: 1–11
- Niger fires army chief following deadly attacks on military bases. 2020. In <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/niger-fires-army-chief-deadly-attacks-military-bases-200114054036439.html>
- Progress and Setbacks in the Fight against African Militant Islamist Groups in 2018. 2019. In <https://africacenter.org/spotlight/progress-and-setbacks-in-the-fight-against-african-militant-islamist-groups-in-2018/>
- A Review of Major Regional Security Efforts in the Sahel, „The Africa Center for Strategic Studies”. 2019. In <https://africacenter.org/spotlight/review-regional-security-efforts-sahel/Tackling-Burkina-Faso’s-Insurgencies-and-Unrest>. 2019. In „International Crisis Group”, <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/burkina-faso/tackling-burkina-fasos-insurgencies-and-unrest>
- The Sahel: Promoting Political alongside Military Action. 2018. In <https://www.crisisgroup.org/africa/sahel/mali/sahel-promoting-political-alongside-military-action>

-
- The Social Roots of Jihadist Violence in Burkina Faso's North. 2017. In International Crisis Group Report 254, Africa, <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/254-social-roots-jihadist-violence-burkina-fasos-north>
- Weiss Caleb. 2016. Al Qaeda attacks hotel in Burkina Faso In <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/01/al-qaeda-attacks-hotel-in-burkina-faso.php>
- Weiss Caleb. 2019. Islamic State kills dozens of soldiers in Niger. In <https://www.longwarjournal.org/archives/2019/12/islamic-state-kills-dozens-of-soldiers-in-niger.php>
- West Africa: shifting strategies in the Sahel. 2019. In <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/10/csdp-west-africa-sahel>
- Wilson Lachlan, Pack Jason. 2019. The Islamic State's Revitalization in Libya and its Post-2016 War of Attrition". CTC Sentinel Volume 12, Issue 3, <https://ctc.usma.edu/islamic-states-revitalization-libya-post-2016-war-attrition/>
- Wintour Patrick. 2017. New \$400m army to fight human traffickers and terrorists faces UN moment of truth. In <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/30/new-400m-army-to-fight-human-traffickers-and-terrorists-faces-un-moment-of-truth>